

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Φρήντριχ Σίλλερ, «Το δαχτυλίδι του Πολυκράτη»

(Ν.Ε.Λ. Β΄ Λυκείου, Α10, σσ. 67-71)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Σε ποια εποχή διαδραματίζονται όσα αναφέρονται στο ποίημα; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφερόμενοι σε συγκεκριμένους στίχους του ποιήματος.
2. Ποιος ήταν ο Πολυκράτης; Η απάντηση να στηριχθεί στο εξεταζόμενο ποίημα.
3. Η ρήση των αρχαίων Ελλήνων «πᾶν μέτρον ἄριστον» πώς εκφράζεται στο ποίημα; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της γραφής του Σίλλερ σ' αυτή την μπαλάντα;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποιες αφηγηματικές τεχνικές εναλλάσσονται στο ποίημα;
2. Πώς κρίνετε το ύφος του ποιητή;
3. Υπάρχουν λογικά κενά στην αφήγηση; Αιτιολογήστε τις απόψεις σας.
4. Ποια λειτουργία ασκεί ο διάλογος στο ποίημα και ποια εντύπωση σας δημιουργεί η χρήση του;
5. Ποιες αντιθέσεις διακρίνετε στο ποίημα;
6. Στο ποίημα αυτό φαίνεται καθαρά η αρχαιοελληνική αντίληψη ότι «οὐδέν καλόν ἀμιγές κακοῦ» και «οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ». Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε αυτή την ερμηνεία με βάση το κείμενο.
7. Ο Αιγύπτιος βασιλιάς λειτουργεί στο ποίημα ως φύλακας - άγγελος του Πολυκράτη, του οποίου συνεχώς προσπαθεί να χαλιναγωγήσει την αλαζονεία. Να κρίνετε την παραπάνω θέση.

2.3 Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. «Όλα όσα βλέπεις, όλα εγώ τα ορίζω, παραδέξου πως είμαι ευτυχισμένος»: Τι φανερώνουν αυτοί οι στίχοι για το χαρακτήρα του Πολυκράτη;
2. Πώς κλιμακώνεται η αντίδραση του Αιγύπτιου βασιλιά στις αλλεπάλληλες ειδήσεις για τις επιτυχίες του φίλου του, Πολυκράτη;
3. Η φράση «Αφέντη... δεν έχει σύνορα το καλό σου ριζικό» ποια αντίδραση προκαλεί στο φαραώ της Αιγύπτου; Εξηγήστε τους λόγους.
4. Γιατί ο «ζένος ρήγας» τελικά εγκαταλείπει το φίλο του;
5. Γιατί ο βασιλιάς της Αιγύπτου λέει στον Πολυκράτη: «Οι αθάνατοι ποθούνε το χαμό σου»;
6. Τι είναι εκείνο που κάνει τον Αιγύπτιο βασιλιά να συμπεράνει με βεβαιότητα πως πλησιάζει το τέλος του Πολυκράτη;
7. «Οι θεοί φθονούν κι αυτό 'ναι που φοβούμαι»: Ποια αντίληψη για το θείο αποκαλύπτουν αυτοί οι στίχοι;
8. Να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα του Αιγύπτιου Βασιλιά, όπως προκύπτει μέσα από το εξεταζόμενο ποίημα.
9. Να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους σας άρεσε ή δεν σας άρεσε «*Το δαχτυλίδι του Πολυκράτη*» του Σίλλερ.
10. Ο Ηρόδοτος λέει:
*«Γιατί εγώ δεν άκουσα και δεν ξέρω κανένα που να πλέει στην ευτυχία, και να μην τελείωσε τη ζωή του κακήν κακώς».*¹
 Σε ποιο σημείο του ποιήματος του Σίλλερ εμφανίζεται ελαφρά παραλλαγμένη αυτή η φράση;
11. «Ο καθένας είναι δημιουργός της τύχης του.
 Ο άνθρωπος είναι έρμαιο της τύχης.
 Το τι θα μας συμβεί στη ζωή είναι προαποφασισμένο».
 Με ποια ή με ποιες από τις παραπάνω θέσεις σύμφωνα με το ποίημα συντάσσονται οι αρχαίοι Έλληνες; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.
12. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι η ευτυχία δεν παρουσιάζεται ανόθευτη στη ζωή αλλά ότι εμπεριέχει σπέρματα δυστυχίας. Πώς εκφράζεται η δοξασία αυτή στο ποίημα του Σίλλερ;

---

¹ Ν.Ε.Λ. Β' Ενιαίου Λυκείου (επιλογής), σ. 365.

13. Ποια αντίληψη για την ευτυχία είχαν σύμφωνα με το ποίημα οι αρχαίοι Έλληνες;
14. Ποιους λόγους είχε ο Πολυκράτης να πιστεύει ότι ήταν ευτυχισμένος;
15. Όσο περισσότερο η τύχη ευνοεί τον Πολυκράτη τόσο πιθανότερη γίνεται η καταστροφή του. Να σχολιάσετε αυτήν την άποψη με βάση το κείμενο.

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

«Του γεφυριού της Άρτας»

*Και το 'ποκρίθηκε απ' τη δεξιά καμάρα·
- «Α δε στοιχειώσεται' άνθρωπο, τοίχος δε θεμελιώνει.
Και μη στοιχειώστε ορφανό, μη ξένο, μη διαβάτη,
παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα».*
(δημοτικό τραγούδι, απόσπασμα)

Ποια αντίληψη για τη ζωή υποκρύπτεται σε αυτό το δημοτικό τραγούδι η οποία είναι ανάλογη της αντίληψης για τη ζωή που προβάλλεται στο ποίημα του Σίλλερ;

Κ. Π. Καβάφης, «Το πρώτο σκαλί»

*(...) Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νάσαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό κόσμο απέχει.
Εις το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαίωμά σου νάσαι
πολίτης εις των ιδεών την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνην είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανέναν τυχοδιώκτης.*

*Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.*

(απόσπασμα)

Ποια στάση ζωής εκφράζεται στο συγκεκριμένο ποίημα;

Κ. Π. Καβάφης, «Σοφοί δε προσιόντων»

*Οι άνθρωποι γνωρίζουν τα γινόμενα.
Τα μέλλοντα οι θεοί,
πλήρεις και μόνοι κάτοχοι πάντων των φώτων.
Εκ των μελλόντων οι σοφοί τα προσερχόμενα
αντιλαμβάνονται. Η ακοή
αυτών κάποτε εν ώραις σοβαρών σπουδών
ταράττεται. Η μυστική βοή
τους έρχεται των πλησιαζόντων γεγονότων.
Και την προσέχουν ευλαβείς. Ενώ εις την οδόν
έξω, ουδέν ακούουν οι λαοί.*

Πώς σχετίζεται ο άνθρωπος με το χρόνο (παρελθόν, παρόν, μέλλον), σύμφωνα με το ποίημα;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Αφού διαβάσετε το συναφές χωρίο του Ηροδότου², να απαντήσετε στην ερώτηση: Με ποιο τρόπο αξιοποίησε ο Σίλλερ την ιστορική πηγή του Ηροδότου; Την μιμήθηκε ή εμπνεύσθηκε από αυτήν;
2. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι η ευτυχία δεν παρουσιάζεται ανόθευτη στη ζωή αλλά ότι εμπεριέχει σπέρματα δυστυχίας. Οι δικές σας εμπειρίες επιβεβαιώνουν ή διαψεύδουν αυτή την αντίληψη;
Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σ' ένα δοκίμιο έκτασης περίπου 200 λέξεων.
3. Να εξηγήσετε πώς παρουσιάζεται στο συγκεκριμένο ποίημα του Σίλλερ η αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων για την «ύβριν», την «νέμεσιν» και την «ἄτην».

---

² Σχολικό βιβλίο, σσ. 365-366.

4. Να βρείτε ποιο τέλος είχε ο Πολυκράτης στις ιστορίες του Ηροδότου.
5. «στην ευτυχία το φόρο μου τον πλέρωσα και εγώ»
  - α) Ποια δοξασία του αρχαίου ελληνικού κόσμου υποκρύπτεται σε αυτό το στίχο;
  - β) Μπορείτε να βρείτε παραδείγματα από την ευρύτερη λογοτεχνική μας παράδοση που να την επιβεβαιώνουν;³
6. «Οι θεοί φθονούν κι αυτό 'ναι που φοβούμαι»: Ποιες ιδιότητες αποδίδουν στο θείο οι αρχαίοι Έλληνες σύμφωνα με το ποίημα του Σίλλερ και ποιες εμείς σήμερα; Ποια αντίληψη για το θείο υπερέχει και γιατί;

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Στο *Γοργία* του Πλάτωνος ο Πάλλος και ο Καλλικλής συζητούν με το Σωκράτη για τους «αδίκους ευδαίμονες»· δηλαδή για εκείνους που, ενώ διέπραξαν μεγάλες αδικίες στη ζωή τους, ευτυχούν. Αφού διαβάσετε προσεκτικά τα σχετικά χωρία (Πλάτωνος *Γοργίας* 470-505), να συγκεντρώσετε τα εκατέρωθεν επιχειρήματα και να γράψετε ένα δοκίμιο έκτασης περίπου 400 λέξεων με θέμα: Υπάρχουν «άδικοι ευδαίμονες»;
2. «Ο καθένας είναι δημιουργός της τύχης του.
Ο άνθρωπος είναι έρμαιο της τύχης.
Το τι θα μας συμβεί στη ζωή είναι προαποφασισμένο».
α) Ποια από τις παραπάνω θέσεις πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται περισσότερο στην αντίληψη του αρχαίου ελληνικού κόσμου για τη ζωή;
- β) Με ποια από τις θέσεις αυτές συμφωνείτε; (Οι απαντήσεις σας να μην υπερβούν τις 400 λέξεις).

---

³ Π.χ. Η θυσία της Ιφιγένειας προκειμένου να φυσήξει ούριος άνεμος και να αποπλεύσουν τα Ελληνικά πλοία για να κατακτήσουν την Τροία (Ομήρου *Ιλιάδα*, Ευριπίδη *Ιφιγένεια εν Αυλίδι*). Η θυσία της γυναίκας του πρωτομάστορα για να «στεριώσει» το γεφύρι της Άρτας (δημοτικό τραγούδι «Του γεφυριού της Άρτας»).

3. Στις μέρες μας, με την εκπληκτική τεχνολογική ανάπτυξη που παρατηρείται, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι ο παράγοντας τύχη έχει εκλείψει από τη ζωή μας; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα δοκίμιο έκτασης περίπου 400 λέξεων.
4. Να ζωγραφίσετε, όσοι μπορείτε, τις διαδοχικές σκηνές που περιγράφονται στο ποίημα του Σίλλερ.
5. Να διαβάσετε στον Ηρόδοτο τα σχετικά με την επίσκεψη του Σόλωνα στο βασιλιά των Λυδών, Κροίσο (Ηροδότου *Ιστορίαι* II 29-90) και να την συγκρίνετε με την αντίστοιχη ιστορία του Πολυκράτη. Τέλος, να γράψετε ένα κείμενο έκτασης 600 περίπου λέξεων με θέμα: Ποιες απόψεις για την ευτυχία προβάλλονται σε αυτά τα χωρία του Ηροδότου;

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία (45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

ΤΑΞΗ: ..... ΤΜΗΜΑ: .....

ΜΑΘΗΜΑ: Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία

Φρήντριχ Σίλλερ, «Το δαχτυλίδι του Πολυκράτη»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ: .....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Ποια αντίληψη για την ευτυχία είχαν οι αρχαίοι Έλληνες, σύμφωνα με το ποίημα;

.....
.....
.....

Μονάδες 6

2. Όσο περισσότερο η τύχη ευνοεί τον Πολυκράτη τόσο πιθανότερη γίνεται η καταστροφή του. Να σχολιάσετε αυτήν την άποψη με βάση το κείμενο.

.....
.....
.....

Μονάδες 6

3. Να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα του Αιγύπτιου Βασιλιά, όπως προκύπτει από το ποίημα.

.....
.....
.....

Μονάδες 8